

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalue kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia. Aktivointisuunnitelmia laadittaisiin jatkossa enää toimeentulotukea saaville työttömille. Työttömyysetuuteen oikeutettujen työttömien osalta työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (381/2023) tarkoitettu monialainen työllistymissuunnitelma korvaisi aktivointisuunnitelman kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen perusteena. Esityksen tavoitteena on keventää aktivointisuunnitteluun liittyviä viranomaistehtäviä sekä purkaa aktivointisuunnitelman ja monialaisen työllistymissuunnitelman välisiä päällekkäisyyksiä. Esityksen tavoitteena on tehostaa hallintoa, sujuvoittaa lainsäädäntöä sekä turvata hyvinvointialueiden henkilöstöresurssien riittävyyttä. Esityksellä pyritään lisäksi osaltaan parantamaan julkisen talouden kestävyyttä.

Esitystä voidaan pitää kannatettavana aikana, jolloin hyvinvointialueiden resurssit eivät riitä aktivointisuunnitelmien päivittämiseen nykyisen lainsäädännön määrittämällä tavalla. Resurssipulan vuoksi työvoimaviranomaiset ovat tehneet aktivointisuunnitelmia itsenäisesti jo nykyiselläänkin, tehden yhteistyötä sosiaaliohjaajien kanssa ainoastaan silloin, kun kyseessä on ollut sosiaalipalveluihin ohjaaminen. Aktivointisuunnitelma-aikojen varaaminen on ollut tarkkaa aikatauluttamista asiantuntijoiden kesken ja jonot suunnitelman päivittämiseen asiakkailla suhteellisen pitkät. Asiakkaiden siirtyminen aktivointisuunnitelmien piiriin automaattisesti on myös johtanut siihen, että aktivoinnin piirissä on ollut työnhakijoita, joiden palvelutarve ei ole ollut sosiaali- ja terveystaloudessa. Uudistus keventäisi hallintoa ja sujuvoittaisi asiakastyötä sekä vapauttaisi resursseja vaikuttavampaan asiakastyöhön.

Esityksessä vaarana on, että työnhakija-asiakkaan tuen tarvetta ei tunnisteta ajoissa. Muutoksen myötä vastuu pitkään työttömänä olleen asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen arvioinnista jää työvoimaviranomaiselle, koska automaattinen aktivointitapaaminen poistuu. Tarve tarkoituksenmukaiselle, työhön ja koulutukseen ohjaavalle kuntouttavalle työtoiminnalle on olemassa myös työttömyysturvaa saavilla työnhakijoilla. Esityksen mukaan heidät ohjattaisiin TYMin piiriin, mikä lisäisi resurssitarvetta työvoimaviranomaisilla, sosiaaliohjaajilla ja Kelalla. Kaikilla edellä mainituilla työnhakijoilla ei kuitenkaan ole tarvetta suhteellisen raskaalle monialaiselle yhteistoimintamallille tai he eivät täytä TYM-kriteerejä. Asiakkaan tarvitsema palvelu viivästyy ja työttömyys pitkittyy tarpeettomasti. Uudistus kohtelee myös työttömiä eri tavoin etuustilanteen mukaan ja asettaa heidät epätasa-arvoiseen asemaan.

Kaiken kaikkiaan käynnissä on paljon uudistuksia, joissa kohderyhmä on sama. Näiden kaikkien uudistusten yhteisvaikutusta on tutkittu hyvin vähän ja jää nähtäväksi, heikentävätkö yhteisvaikutukset esimerkiksi pitkäaikaistyöttömän asemaa suhteettoman paljon ja mitkä ovat todelliset kustannukset kunnille ja työvoimaviranomaisille.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Osa työnhakijoista saattaa jäädä vaille tarvitsemaansa sosiaali- ja terveyspalvelua, koska he eivät täytä TYMin kriteerejä tai he eivät ole toimeentulotuen piirissä. Esityksessä on vaarana työnhakija-asiakkaan tuen tarpeen tunnistaminen ajoissa. Muutoksen myötä vastuu pitkään työttömänä olleen asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen arvioinnista jää työvoimaviranomaiselle, koska automaattinen aktivointitapaaminen poistuu.

Muutoksen seurauksena palveluohjaus kuntouttavaan työtoimintaa saattaa vähentyä ja johtaa toiminnan supistamiseen, vaikka tarve työhön ja koulutukseen ohjaavalle kuntouttavalle työtoiminnalle on olemassa.

Työnhakijoiden palveluprosessi yksinkertaistuu ja nopeutuu niillä, joilla ei ole erityistä sosiaalipalvelujen tarvetta. On kannatettavaa, että asiakkaat, joilla ei ole sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kuntouttavan työtoiminnan tarvetta, eivät kuulu aktivointiehdon piiriin. Ei ole perusteltua tehdä aktivointisuunnitelmaa ainoastaan työttömyyden keston perusteella. Näin on tosin toimittu monilla alueilla jo tähän mennessä.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Aktivointisuunnitelmien laadinta ainoastaan toimeentulotuen piirissä oleville asiakkaille vähentäisi merkittävästi työvoimaviranomaisen hyvinvointialueen kanssa tehtävää yhteistyötä ja vapauttaisi resurssia molemmilta. Toisaalta resurssitarve siirtyisi ainakin osittain aktivointisuunnitelmien teosta TYM-työhön. On perusteltua olettaa, että hyvinvointialueen resurssipulan vuoksi aktivointisuunnitelmiin varattu resurssi ei siirtyisi suoraan TYM-työhön, vaan ruuhkaa syntyisi jo olemassa olevaan TYM-resurssiin.

Esityksessä käsitellään sitä, ettei monialaisen tuen yhteistoimintamalliin ohjaaminen edellyttäisi sitä, että asiakas on työnhakijana. Jotta työvoimaviranomaisella on mahdollisuus toimia asiakkaan asiassa, on asiakkaan kuitenkin tarpeen laittaa työnhaku voimaan.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksellä tavoitellaan säästöjä. Lakimuutosten taloudellisia vaikutuksia on kuitenkin vaikea arvioida. Säästöä tulee, kun aktivointisuunnitelmia ei tehdä asiakkaille, jotka eivät tarvitse sosiaalipalveluja. Samanaikaisesti kuitenkin monialaisen yhteistoiminnan tarve asiakkaiden työllistymisen edistämisessä lisääntyy. Uudistuksella voidaan arvioida olevan myös muutoin työvoimaviranomaisten resurssitarvetta lisääviä vaikutuksia. Resurssitarpeen siirtyminen toiselle hallinnonalalle ei poistakaan sitä ja siihen liittyvää taloudellisten resurssien tarvetta.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

-

Mäkihonka Mervi
Ylivieskan kaupunki - Ylivieska, Kalajoki, Nivala-työllisyysalue